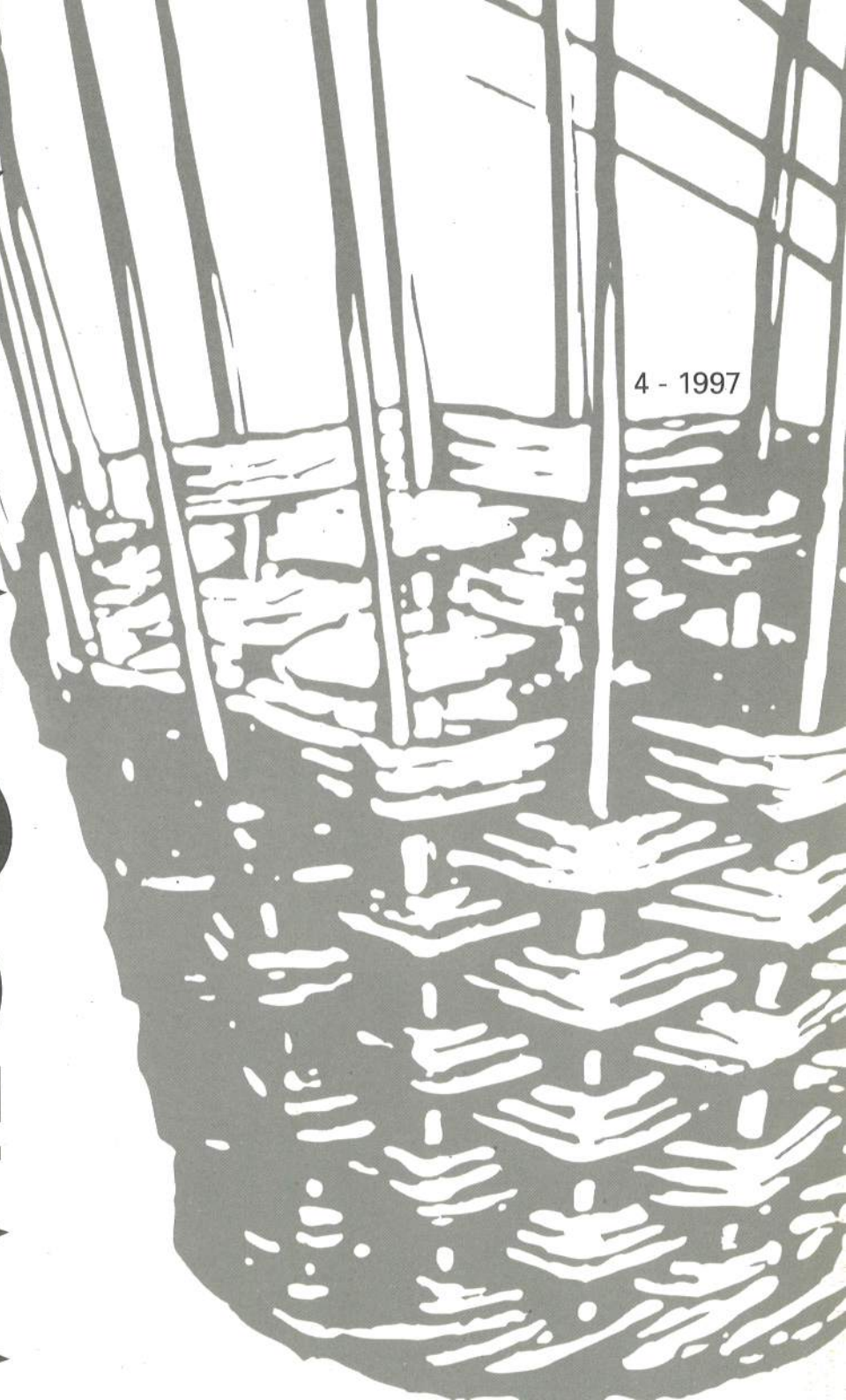

WILG&MANN

4 - 1997

WILG & MAND

Bestuur van Stichting Wilg & Mand:

Voorzitter	G. Rijken
Secretaris	W. Foppen
Penningmeester	C.H. Wenneker
Leden	A.D. van 't Hoog, P.H. Spieringhs, C. Tutein Nolthenius

Secretariaat: Klipper 19, 1186 VR Amstelveen
(020-6412760)

Penningmeester: Meikade 1, 6744 TA Ederveen
(0318-571902)
Girorekening 2695726

Bulletinredactie: A.D. van 't Hoog
Bijdragen voor het bulletin in goed leesbaar
handschrift of getypt sturen naar:
A.D. van 't Hoog, Hogeweg 11,
8194 LN Veessen. Tel. 0578-631346.
De redactie behoudt zich het recht tot het
verkorten van artikelen voor.

Cursusinformatie: Mw. C.M. Kuijpers, Sarinkdijk 1,
7255 MS Hengelo (Gld).
Tel. 0575-467481.

Teenvoorziening: B. van Halen, Velddijksestraat 9,
6627 KE Maasbommel. Tel. 0487-562212.

**Gereedschap-
voorziening** José Schilder, Dorpstraat 36, 1842 CV Oterleek.
Tel. 072-5744403.

**Beheer
bibliotheek** Zie mededelingen

**Minimum-
donatie:**
f20,- per jaar
(buitenland
f25,- per jaar)
**Donateurs
ontvangen
de bulletins
gratis**

Uitgave Stichting Wilg & Mand. Verschijnt 4 maal per jaar.
Zestiende jaargang, 1997 nr. 4
Stichting Wilg & Mand ISSN: 1382-8894

Op zaterdag, 27 september 1997, werd de jaarlijkse donateursdag van onze stichting gehouden in IJsselstein, bakermat van Wilg & Mand.

Het was die dag schitterend weer en honderddertig donateurs hadden zich opgemaakt om zich tussen 10.00 en 10.30 uur te melden aan de deur van het verenigingsgebouw "Het Kruispunt". Het thema voor deze dag was fietsmanden. Deze werden door een aantal inzenders meegebracht en we konden allerlei fietsmanden bekijken. Er waren werkelijk zeer fraaie exemplaren bij. Een aantal manden waren bevestigd op de achterkant van een fiets en weer een ander aantal maakte deel uit van de voorzijde. Behalve de manden waren sommige voertuigen (fietsen) ook in een uitstekende conditie.

Om ongeveer 10.30 uur opende voorzitter Georg Rijken de vergadering en heette de aanwezigen welkom. In zijn welkomswoord memoreerde hij de ontwikkeling van de stichting en hoe die in de toekomst zal moeten zijn. Tevens schonk hij aandacht aan de voormalige vlechtschool te Noordwolde, waarvan het stichtingsbestuur nauwere contacten wil onderhouden met Wilg & Mand. Deze contacten zullen in de toekomst mogelijk worden uitgebreid. Na deze woorden te hebben uitgesproken - Georg komt overigens in dit bulletin zelf nog terug op zijn openingsspeech - was het de beurt aan drie mensen die in het zonnetje werden gezet vanwege hun bijzondere verdiensten voor onze stichting.

Het ging hier om Hans Vorst die gedurende lange tijd zich in het museum heeft ingespannen om zoveel mogelijk aan de bezoekers te vertellen over het wilg- en mandgebeuren. Vervolgens Ben Aalderink die zich een kloof en schenenmachine heeft aangeschaft in eigen beheer. Beide machines heeft hij tijdens een vakantie ontdekt op Madeira en laten verscheppen naar ons land. Hij is bereid de donateurs van dienst te zijn met deze machines. Wim van Wingerden werd eveneens geëerd omdat hij vele donateurs aanbrengt en in het algemeen informatie verschaft aan cursisten over onze stichting.

José Schilder werd bedankt voor haar werk binnen het bestuur van Wilg & Mand. Zij trad enige tijd geleden af als bestuurslid. Een blijk van waardering vergezelde dit afscheid.

Hierna kwamen volgens het programma de vertegenwoordigers van de werkgroepen aan het woord.

Arie memoreerde de werkzaamheden van de museumwerkgroep en deelde mede dat Esmé is vertrokken naar de vlechtschool in Lichtenfels en derhalve geen deel meer uitmaakt van deze groep. Voorts vertelde hij over de conservering en berging van manden. De werkgroep teen werd vertegenwoordigd door Piet Hein Spieringhs. Hij haalde de aangeplante wilgen in Culemborg aan. Er moet nog een gedeelte worden bepoot.

De uitslag van de eerder uitgeschreven enquête moet nog aan de donateurs worden meegedeeld. Daarop zal hij nog terugkomen. De werkgroep P.R. heeft sinds haar oprichting enige tegenslag ondervonden en er zal weer nieuw leven moeten worden ingeblazen. De werkgroep cursussen werd verwoord door Georg. Volgend najaar wordt er een cursusweek georganiseerd waarin op drie niveaus kan worden gevlochten.

De inschrijving staat pas open m.i.v. 1 februari 1997. Er wordt gedacht aan een docentendag. Getracht wordt inzicht te verkrijgen t.a.v. de plaats waar in het algemeen cursussen worden gegeven. Mia Pot bood de museumwerkgroep twee vensterhorden aan en vertelde dat vensterhorden in vroegere eeuwen moesten worden gemaakt als een soort examenstuk, waarschijnlijk omdat deze onderdelen moeilijk te vlechten waren. Mia houdt zich o.a. bezig met de naamgeving van de vlechtwerken.

Een leuk intermezzo was het feit dat Jef Palmans uit België een door hem vervaardigd vlechtwerk, waarin bloemen waren verwerkt, aanbood aan Mia Pot en daarmee zijn waardering tot uitdrukking bracht voor Mia.

Hierna vertoonde Jacques van Someren dia's van zijn werk Hij werkt met wilgenhout en is voor ons geen onbekende. Verderop in dit verslag wordt nog op hem teruggekomen. Toen Jacques zijn dia's had vertoond, was het tijd geworden om vragen van donateurs te beantwoorden.

Een vijftal mensen maakte hiervan gebruik.

Een niet onbelangrijk onderdeel van deze donateursdag was het meegebrachte mandvlechtwerk. Dit jaar stond dat in het teken van fietsmanden. Er werd alleraardigst vlechtwerk getoond. Men kon zien hoe men fietsmanden kan gebruiken voor allerlei doeleinden. Inmiddels was de lunchpauze aangebroken en werden we versterkt met soep, broodjes en fruit.

Na de lunch konden de deelnemers kiezen uit enkele programma-onderdelen, zoals het vlechten van een rechthoekige fietsmand in verschillende stadia en een foto-uitstalling, een rondleiding met gidsen van de V.V.V. door IJsselstein met als eindpunt het Stadsmuseum, de verkoop van gereedschap en boeken en het bekijken van een deel van de bibliotheek.

Van bovenstaande mogelijkheden werd druk gebruik gemaakt. Om 14.30 uur was de tijd aangebroken dat de expositie van Jacques van Someren werd geopend. Deze expositie wordt gehouden in het Stadsmuseum van IJsselstein en duurt van 27 september tot en met 9 november 1997.

Een veertigtal genodigden was hierbij aanwezig. De tentoonstelling draagt de naam "Lopen op tenen" en werd geopend door René Teygeler, schoonzoon van de kunstenaar. Hij ging nader in op de relatie tussen wilgenteen en papier in het werk van Jacques van Someren. Na deze openingsrede was het tijd om het glas te heffen en de expositie voor geopend te verklaren.

De bij de opening niet aanwezige donateurs kregen hierna volop de gelegenheid kennis te maken met de kunstenaar en zijn werk. Omstreeks 17.00 uur was deze dag ten einde en kunnen we terugkijken op een dag waarop donateurs elkaar weer eens jaarlijks ontmoet hebben.

Wout Foppen

Transportman met originele bekleding

Jef Palmans met zijn verrassing voor Mia Pot

SLUITINGSTIJD

Sluitingsdatum voor inleveren kopij is 1 februari '98.

**Van de
redactie**

TOESPRAAK VAN DE VOORZITTER

Nu ik zo'n driekwart jaar in het bestuur meedraai en de eerste donateursdag met mij als voorzitter achter de rug is, wordt het tijd eens te bekijken in welke richting de Stichting Wilg & Mand zich zou kunnen en moeten ontwikkelen. Op voornoemde donateursdag heb ik mijn gedachten daarover uitgesproken en het lijkt mij goed dat verhaal hier schriftelijk te herhalen.

Wel dan, opgericht om te voorkomen dat het traditionele manden maken en de daarbij behorende technieken en vaardigheden verloren zouden gaan, heeft de stichting in de afgelopen 17 jaar een door de oprichters onvermoede ontwikkeling doorgemaakt. Het traditionele productievlechten is zoals bekend natuurlijk verdwenen, maar door het geven van cursussen is er een nieuwe invulling gegeven aan de naam mandenmaker.

Daar niet te concurreren is met bij grote winkelketens aangeboden mandwerk uit goedkope lonen landen richt de 'moderne' mandenmaker zich op een marktsegment dat om maatwerk vraagt. Er is altijd een categorie mensen die geeft om kwaliteit, de kundig gemaakte mand niet ziet als een verpakkingsartikel, maar apprecieert als een voorwerp met een grote schoonheid en een, ik zou bijna zeggen 'design' uitstraling. Het is de verdienste van de stichting dat er nu mensen zijn die dit marktsegment kunnen bedienen. Dit laat onverlet dat het van essentieel belang is dat de traditionele technieken worden doorgegeven aan de 'nieuwe generatie' mandenmakers. Ik besef dat ik hiermee de kans loop de mensen die nog hebben gewerkt in het productiewerk enigszins op het hart te trappen, omdat zij diep in hun hart vinden dat die mensen zich helemaal geen mandenmakers mogen noemen. Ik heb al gehoord dat iemand zei dat gevorderde cursisten je zoveel geheimen ont-futselen. Dat impliceert mijnsinziens toch een terughoudendheid om vaardigheden door te geven en is in het kader van de stichting zonder meer jammer te noemen. Een nieuw ontworpen mand die de pretentie heeft degelijk handwerk te zijn, zal altijd gestoeld zijn op bekende, door de eeuwen heen beproefde technieken.

Mocht het zo zijn dat sommigen bevreesd zijn voor door hun zelf-gecreëerde concurrentie dan zou ik hen willen oproepen deze vrees af te werpen en te beseffen dat kennis alleen waarde heeft als ze wordt doorgegeven. Juist de oude rotten in het vak zou ik willen oproepen zo veel mogelijk kennis aan het papier toe te vertrouwen. De werkgroep cursussen loopt telkens aan tegen het besef dat geen van de leden over voldoende know-how denkt te beschikken om met autoriteit een mandbeschrijving te produceren. In dit kader verdient het initiatief van de werkgroep cursussen om volgend jaar een grote cursusweek op Rhijnauwen te organiseren aandacht.

Ook van buiten de stichting dienen zich nieuwe ontwikkelingen aan. In Noordwolde, van oudsher een vlechtersdorp, staat een

gebouw leeg dat tot 1969 in gebruik is geweest als rietvlechtschool. Sindsdien heeft het voor allerlei doeleinden gediend, maar sinds juli '97 staat het definitief leeg. Een werkgroep heeft samen met de gemeente een plan gemaakt om het gebouw een sociaal-culturele functie te geven. Daarnaast heeft de gemeente Noordwolde een P.R.bureau in de arm genomen voor een advies voor het promoten van Noordwolde. Het advies is kort gezegd dat Noordwolde zich moet profileren als vlechtdorp van Nederland. De werkgroep zoekt nadrukkelijk contact met onze stichting. In ieder geval wordt hun Rietvlechtsmuseum naar de Rietvlechtschool verplaatst. Het lijkt mij van groot belang voor de stichting om tijdig in te springen op deze ontwikkeling, te meer daar de werkgroep in Noordwolde bestaat uit leken op het gebied van het mandenmaken en dolgraag gebruik zou willen maken van de binnen onze stichting aanwezige deskundigheid. De al sluimerende contacten zijn geactiveerd en binnenkort zal een afvaardiging van Wilg & Mand het gesprek aangaan met de werkgroep Rietvlechtschool. U zal hierover nader op de hoogte worden gehouden via het bulletin. Bij dit overleg zal nadrukkelijk de museumwerkgroep worden betrokken daar men het in Noordwolde ook graag wil hebben over aanvulling van hun museum. Als ik zie welk een prachtige collectie manden nu niet permanent aan het publiek getoond kan worden liggen hier zeker mogelijkheden.

In Noordwolde wordt op het ogenblik alleen nog gevlochten met rotan, iets wat de meeste mandenmakers binnen de stichting niet vaak doen. Dat brengt mij op het volgende. Er zijn naast het vlechten van manden van wilgenteen natuurlijk nog andere manieren om met wilgenteen en andere vlechtmaterialen om te gaan. Onze zusterorganisatie in Engeland rekent bijvoorbeeld ook het stoelenmatten tot haar terrein. Ook technieken als het fijnscheenwerk en het op het ogenblik zo populaire vlechten van figuren noem ik in dit verband. We zullen in de komende tijd moeten nadenken of wij de horizon van de stichting niet dienen te verbreden. Een vlechtweek zoals op Rhijnauwen kan in dit verband waarschijnlijk ook een rol spelen.

Afgelopen voorjaar is een griend aangeplant te Culemborg en we hebben daar allemaal een verslag van kunnen lezen in het bulletin. Ik heb zelf een dag mogen helpen bij het inplanten en het verbaasde me hoe zeer dat de betrokkenheid bij het hele project vergrootte. Het volgend jaar zal het eerste echte groeiseizoen van die griend zijn en ik ben benieuwd naar de opbrengst van dat seizoen. Het is goed te horen dat met name de oude Hollandse rassen goed aangeslagen zijn. Het rechtvaardigt bovendien de gedachte dat niet voor niets bijv. de Black Maul hier nooit werd geteeld als hij niet zo goed blijkt aan te slaan. Maar misschien doe ik nu wat de Engelsen 'jumping to conclusions' noemen.

Ik noemde net al de cursusweek in Rhijnauwen. De folder over die week ligt hier op tafel. In het bulletin stond nog slechts een

**Het bulletin
gaat verge-
zeld van een
folder met
informatie
over de
vlechtweek
in oktober
1998 in
Rhijnauwen.
Vanaf
1 februari is
inschrijving
mogelijk.**

inleidend, aankondigend stukje. Daar de week georganiseerd wordt voor alle donateurs en dus iedereen de kans moet hebben zich hiervoor op te geven, heeft de werkgroep cursussen besloten de inschrijving pas te openen op 1 februari 1998. Dan heeft de folder, zoals die hier is, in het bulletin gestaan en hebben ook die donateurs die niet op deze donateursdag konden komen de kans in te schrijven. De werkgroep wil zelfs de schijn van partijdigheid verre van zich houden. Met name de cursus van Colin Manthorpe blijkt een enorme trekpleister en ik kan u zeggen: terecht.

Overigens voeg ik er met klem aan toe dat alleen mensen die echt goed kunnen vlechten aan die cursus deel kunnen nemen. Dit zelfde dient trouwens gezegd voor de cursus 'vierkant' van Arie van 't Hoog.

Maar ook voor de cursisten van de twee andere cursussen geldt natuurlijk dat zo'n gezamenlijke week iets toevoegt aan het volgen van een cursus mandenmaken.

Georg Rijken

**Van het
bestuur**

DE STICHTING EN HET ROTANCENTRUM NOORDWOLDE

De rietvlechtschool in Noordwolde staat, zoals ik op de donateursdag al zei, leeg. Het Rotancentrum wil graag haar museum daarheen verplaatsen en de plannen zijn in een vergevorderd stadium. Tegelijkertijd wil men de horizon wat verbreden. Niet alleen rotan en Noordwolde, maar een ruimere benadering. Een afvaardiging van W & M heeft op 23 oktober in Noordwolde overleg gevoerd met de mensen van het Rotancentrum. Naast de buitengewoon hartelijke ontvangst was het ook nog eens een vruchtbaar gesprek. De doelstellingen van beide stichtingen bleken voor een groot deel samen te vallen en de redenen voor samenwerking waren al gauw gevonden. Besloten werd op het gebied van beide musea te proberen de eerste samenaerking handen en voeten te geven. Daartoe zal onze museumwerkgroep nadere afspraken maken met de mensen van het Rotancentrum. Verder werd besloten een intentieverklaring tot samenwerking in de toekomst te tekenen. Deze intentieverklaring zal in de komende tijd worden opgesteld. Ik ben blij dat deze tastbare contacten zijn gelegd en zal hier, als daar aanleiding toe is, verslag van doen.

Georg Rijken

Indertijd, in W & M 1993-1, schreef ik over vensterhortjes en wat daar toch mee bedoeld kon zijn. (Voor wie toen nog geen donateur was:) ze werden heel vaak genoemd in ordonnanties van mandenmakersgilden (voor zover bekend in 16 Nederlandse steden). Wie meester wilde worden in zo'n gilde moest een proeve van bekwaamheid afleggen en daarbij kon, speciaal van de witwerkers, o.a. zo'n vensterhortje (ook wel vlier of tralie genoemd) gevraagd worden. Met tekeningen naar een beschrijving uit Rotterdam in 1720 kon ik enigszins verduidelijken hoe ze er mogelijk hadden uitgezien, met schuin- of met rechtstaande staken. Na lang en vergeefs zoeken naar een afbeelding ervan, stuitte ik eindelijk op een reproductie van een schilderij van Pieter de Hoogh in de Royal Collection in Londen. Daar stonden ze, voor een raam in een herberginterieur, onmiskenbaar mandenmakerswerk, met rechtstandige staken en met een duidelijk oor als handvat bovenaan.

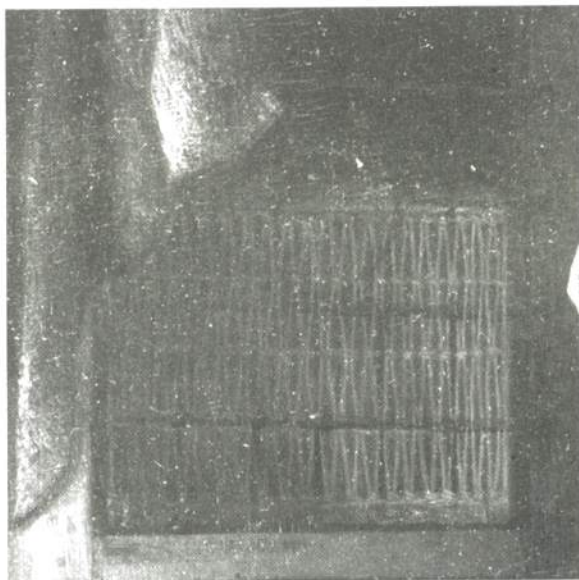
Afb. 1.
 Godfried Schalcken (1643-1706).
 Doktersbezoek.
 Olieverf. Part. coll. Duitsland,
 bruikleen aan het Wallraf-
 Richardz
 Museum Keulen.

Onlangs stuurde Jac. E. Rauws ¹⁾ mij fotocopieën van afbeeldingen in een Engels boek ²⁾, o.a. van een schilderij van de 17de eeuwse schilder Godfried Schacken (afb. 1 en 2).

Het toont een vensterhortje van ongeveer diezelfde afmeting, maar met een iets andere vlechtwijze, n.l. de staken verspringend gebundeld in de fitsen, waardoor een patroon van schuine ruitjes ontstaat. Van deze twee hortjes maakte José Schilder replica's voor onze collectie in IJsselstein (afb. 3).

Waarom werd, naast een overdekte stoel of een wieg, en een lui-ermand, nu juist zo'n vensterhortje gevraagd om vakmanschap mee aan te tonen? Eigenlijk is dat heel duidelijk. Mandenmakers moesten hun brood kunnen verdienen door bruikbare dingen vak-kundig te maken.

Afb.2.
*Detail: het vensterhortje,
achterop het openstaande raam
(de zwarte lijnen
zijn de strippen van het
glas-in-lood raam).*

Dat hield: a. het grouw- of groenwerk in: alles wat in land- en tuinbouw en in de visserij werd gebruikt, vaak als stapelproduct voorradig en op de markt verkocht, en: b. het witwerk voor bin-nenshuis. Dat laatste was veelal het fijnere werk, dat op bestelling kon worden geleverd. Aan de wieg viel, behalve degelijk en regelmatig vlechtwerk, ook de zuivere vorm te beoordelen. Aan de lui-ermand bovendien het fijnste werk van ronde teen in een rech-toekig mandje met deksel, en aan vensterhortjes niet alleen stevig en regelmatig vlechtwerk, maar ook een goed vlakliggend rech-toekig stuk werk van behoorlijk grote afmeting (tot 5x3 voet, of 4 voet in 't vierkant). Iedere mandenmaker zal begrijpen dat dit geen makkelijke opgave betekent; zo'n groot stuk staat gauw scheluw. Als ik deze en gene de kleine replica's van José liet zien, kreeg ik nogal eens te horen: wat praktisch!

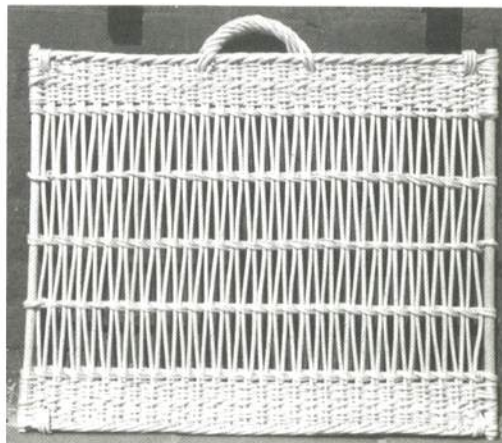
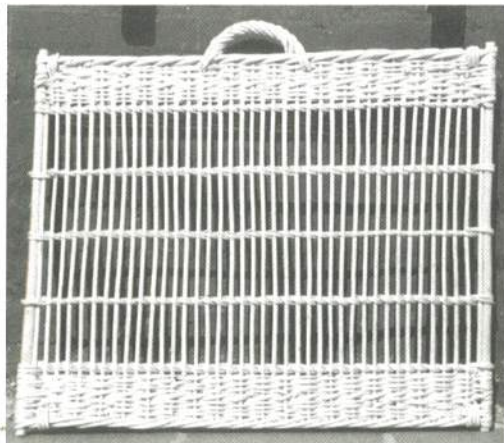
Zoiets zou ik ook wel willen hebben. Natuurlijk haastte ik mij dan te verzekeren dat ze in alle maten te bestellen en te leveren zouden zijn. Ook nu zou een vensterhortje dus nog een praktisch voorwerp kunnen zijn, hetzij om inkijk te voorkomen, hetzij om planten tegen te sterk zonlicht te beschermen (in plaats van kranten die gaan stinken).

Cursusleiders zouden kunnen overwegen om een hortje in hun programma op te nemen. Bovendien kan er waarschijnlijk, met wat fantasie, nog veel meer variatie in het vlechtpatroon worden gebracht.

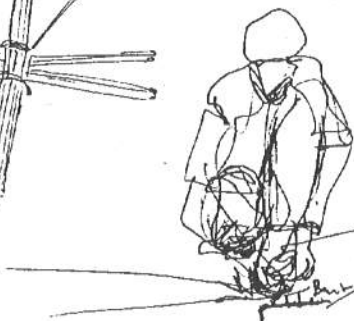
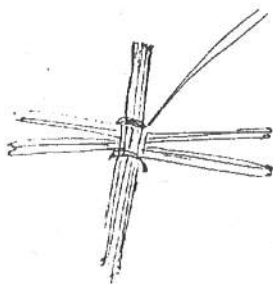
Mia Pot

Noten:

1. Auteur van: De Kraamstoel, maar wel model?
Zie artikel in dit bulletin.
2. Peter Thornton, 17th Century Interior Decoration in England, France and Holland. London 1981.

Afb.3. De door José Schilder gemaakte replica's. 54x47 cm.

21 t/m 25 juli 1997

**MANDENVLECHTCURSUS
VILLER**

Tekeningen: Joop Reichenfeld, 's-Hertogenbosch

Bereikbaarheid van het secretariaat:

Het secretariaat is in de regel op alle werkdagen bereikbaar, ook op de zaterdagen, m.u.v. de zondagen.

Schriftelijk contact is natuurlijk altijd mogelijk.

Indien u op de een of andere manier nog in het bezit bent van een ander telefoonnummer dan het huidige 020-6412760, dan verzoecken wij u dat nummer niet meer te bellen.

Het bestuur maakt haar verontschuldiging en aan een aantal donateurs die lang hebben moeten wachten op de verzending van bestelde boeken. Inmiddels is het adres om boeken te bestellen gewijzigd. Achterin het bulletin vindt u het nieuwe adres. Mochten er nog bestellingen lopen die niet zijn afgehandeld, wilt u dan contact opnemen met de penningmeester.

De bibliotheek van de stichting wordt ook verplaatst, voorlopig naar ons depôt in IJsselstein. We wachten op een nieuwe beheerder voor onze bibliotheek. We zoeken iemand met ervaring in catalogiseren en het administreren ervan. U kunt altijd vrijblijvend contact opnemen met de secretaris. Willen donateurs die boeken hebben geleend van de stichting deze terugsturen naar A.D. van 't Hoog, Hogeweg 11, 8194 LN Veessen.

Doordat de werkgroep P.R. niet meer functioneert zijn er een paar maatregelen genomen:

de verzending van algemene informatie over de stichting wordt weer gedaan door de secretaris, Klipper 19, 1186 VR Amstelveen.

Aan cursusleiders wordt gevraagd hun lijsten met cursisten op te sturen naar Marian van Voorst-van Brenk, Maalsteen 14, 3738 WH Maartensdijk. Zo kunnen we de cursisten bereiken die nog geen kennis hebben gemaakt met onze stichting.

De donateursdag 1998 zal worden gehouden in Lieveelde, in Erve Kots. Noteert u vast de datum: zaterdag 26 september 1998.

**Donatie
1998**

In dit bulletin treft u weer de acceptgiro aan voor uw donatie 1998. Wilt u de acceptgiro niet te lang laten liggen? De minimum donatie is weer f 20,-. Volgend jaar zullen we genoodzaakt zijn de donatie te verhogen. De verschillende werkgroepen, het beheren van een depôt en de griendzaal in het nieuwe museum en het drukken van info-bulletins en instructieboekjes vereisen een financiële ondersteuning. Door uitbreiding van werkzaamheden komen er extra kosten. Al met al is f 20,- niet meer toereikend. U zult er meer over lezen in de komende bulletins.

Voor onze donateurs in het buitenland:

alleen betalen per eurocheque of contant in een enveloppe.
De andere manieren van betalen kosten de stichting veel geld.
De donatie voor het buitenland bedraagt f 25,-.

Deze nieuwe ansichtkaart van de stichting is gemaakt naar een poster die vroeger in menig werkplaats de wand opfleurde.

Wie weet hier meer over te vertellen?
Wij zouden dat graag willen weten.

De kaarten zijn per 10 stuks à f 12,-
(incl. verzend verzendkosten)
te bestellen bij de penningmeester.

Van de
redactie

DEENSE VLECHTERS

Teen en
't ander

Een familielid trof twee vlechtende exposanten aan op een 'markt voor kunstsijverheid' in Kopenhagen. Zij bracht van beiden een prospectus mee. Die geef ik nu door voor de documentatie van W & M. Voor wie t.z.t. een trektocht door Denemarken mocht overwegen laat ik hier adressen en een paar bijzonderheden volgen:

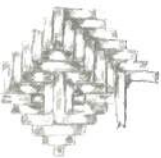
Klaus Titze is mandenmaker en teelt ook zijn eigen teen. Foto's tonen zijn forse manden heel decoratief tussen zwerfkeien, in de landelijke omgeving van zijn 'galerie en werkplaats' op het eiland Møn. Hij 'experimenteert met vormgeving, speciale technieken-en kleuren'.

Adres: Grønjægersvej 4, Hårbølle, 4792 Askeby
tel.: 5581 7885/ 12-17 uur.

Birgit Birkkjær noemt zich textielkunstenaar; zij weeft, sinds een studiereis door de Verenigde Staten, ruimtelijke vormen van natuurlijke materialen. Daarmee ligt haar werk in het grensgebied tussen weven en vlechten. Maar zij spreekt toch van manden: 'kurven som kunst', manden als vorm van kunst.

Adres: Flensted Byvej 30, 8670 Låsby tel.: +45 8695 1308.

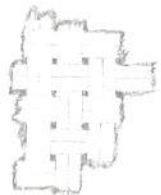
Vanaf deze plaats ben ik voor de komende drie jaar uw correspondent vanuit Lichtenfels, het Duitse vlecht "Mekka". Steeds zal ik een briefje sturen met een verslag van wat er hier zoal gebeurt. In Lichtenfels volg ik de driejarige opleiding tot mandenmaker. Na in Nederland cursussen te hebben gevolgd bij José, Arie, Piet-Hein en Jan leek het mij fantastisch om te proberen verder te komen in dit ambacht. Dus besloot ik om te kijken of ik toegelaten zou worden tot één van de vlechtscholen. En dat is dus Lichtenfels geworden. Nu ik dit schrijf zijn de eerste vier weken voorbij, en ja wat gebeurt er zoal in een maand. Veel! Allereerst de verhuizing naar Beieren, wat zo ongeveer een cultuurschok teweeg brengt. In het eerste weekend was er de jaarlijkse Korbmarkt met manden en mandenvlechters in alle soorten en maten. En Nederlandse mandenvlechters die komen logeren en je tot diep in de nacht wakker houden. Zelfs als je op maandagochtend om 7.45 uur weer present moet zijn bij Herr Popp.

Matten
geflecht

Wat meer over de opleiding.

Het eerste jaar is het grootste gedeelte gewijd aan de fijnvlecht-rij, hetgeen inhoudt dat wilgentenen in drieën of vieren worden gekloofd. Hierna worden ze op dikte en breedte geschaafd, tot op de millimeter gelijk. Herr Popp voelt met de hand of de schenen geschikt zijn, wij gebruiken de schuifmaat. Zijn de schenen op maat dan worden ze gepoetst om de bastresten te verwijderen. Het vlechten gebeurt om een houten mal om vorm te brengen in het vlechtwerk.

Sieb
geflecht

Het tweede gedeelte van het eerste jaar is gewijd aan stoelenmaten en het vlechten van kleine manden. Het tweede jaar vlechten we voornamelijk manden van hele wilgentenen in verschillende technieken en het derde jaar ontwerpen en maken we stoelen. Wat hebben we zoal geleerd deze eerste maand? Natuurlijk het kloven en schaven van de wilgentenen. Dit gebeurt vrijwel allemaal met de hand. Alleen de pit van de wilg wordt machinaal verwijderd na het kloven.

Sechseck
geflecht

Met het geprepareerde materiaal heb ik nu drie schaal- tjes ver-
vaardigd in verschillende technieken. Allereerst een
"Siefgeflecht", dan een "Mattengeflecht" en het derde is een
"Sechseckgeflecht" met "Sterrenaufzug". Alle hebben een andere
randwikkeling. Het volgende project wordt het matten van een
stoel. Volgende keer meer hierover en meer technische gegevens.

Esmé Hofman
Prof-Arneth-Strasse 4
96215 Lichtenfels
Deutschland

In, helaas, het laatste nummer van het mooie tijdschrift Antiek bespreekt Jac.E. Rauws het type stoel dat onder de naam kraamstoel voorkomt in oude boedelinventarissen.

De kern van dit artikel is het probleem: welke naam hoort bij welk type stoel. In die inventarissen kwam de schrijver overdekte stoelen, kraamstoelen, mans-, vrouwen- en kinderstoelen, ziekenstoelen, bakermatten en -manden tegen.

Het blijkt moeilijk om met zekerheid te zeggen welk ding met welk woord wordt aangeduid.

Afbeeldingen maken duidelijk dat de welliswaar al in de 16de eeuw bedachte baarstoel iets totaal anders was dan een kraamstoel. De halfronde uitsnijding in de zitting ervan vergemakkelijkte de bevalling in zittende houding in de baarstoel, een benaming die overigens pas in de 20ste eeuw ontstond.

Ordonnanties van mandenmakersgilden geven zekerheid dat de overdekte stoel, die als proef gemaakt moest worden, als kraamstoel aangeduid kon worden. Als de kraamstoel echter in een inventaris voorkomt tussen andere benodigheden voor een kraamvrouw, kan er ook een z.g. ziekenstoel mee bedoeld zijn.

Die is niet overdekt, maar o.a. gekenmerkt door een iets achterover hellende rug. Zowel een zieke als een herstellende kraamvrouw zal er makkelijk in gezeten hebben.

Op twee bij het artikel afgebeelde schilderijen van Jacob Jordaens is het verschil tussen die twee stoelen duidelijk te zien. Beide zijn mandenmakerswerk en van hoge kwaliteit.

Dat werk werd in de genoemde inventarissen als van teen, in de Zuidelijke Nederlanden wisselend, gemaakt beschreven.

Dat geeft enig houvast over het uiterlijk van zo'n stoel. Het artikel maakt echter duidelijk dat er, zowel mettertijd als plaatselijk of regionaal, verschuivingen kunnen optreden van benamingen ten opzichte van voorwerpen. Interessant is b.v. de vermelding dat tot ver in de 19de eeuw in Belgisch Limburg het woord kraamstoel nog gebruikt werd voor een, dan al lang van hout gemaakte, armleunstoel.

Dat er nog veel onzeker blijft, is duidelijk. Wat kan b.v. bedoeld zijn met 'een wissel kinderstoel' (Belgisch Hasselt 1699)? Of met 'een vrouwenstoel of kraamstoel' (Utrecht 1618)?

Het goed gedocumenteerde artikel kan een bijdrage en stimulans zijn voor verder onderzoek naar de geschiedenis van stoelen, hun makelij en materialen, hun benamingen en hun makers.

In de bibliotheek van onze stichting (geen vereniging, zoals de schrijver haar ten onrechte noemt, noch met ereleden!) is dit nummer van Antiek opgenomen.

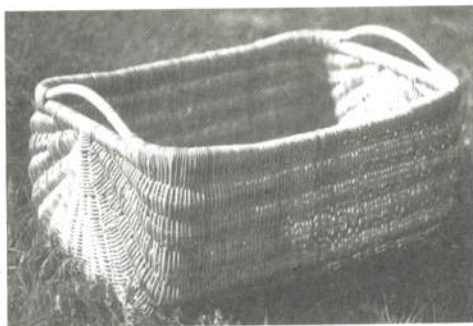
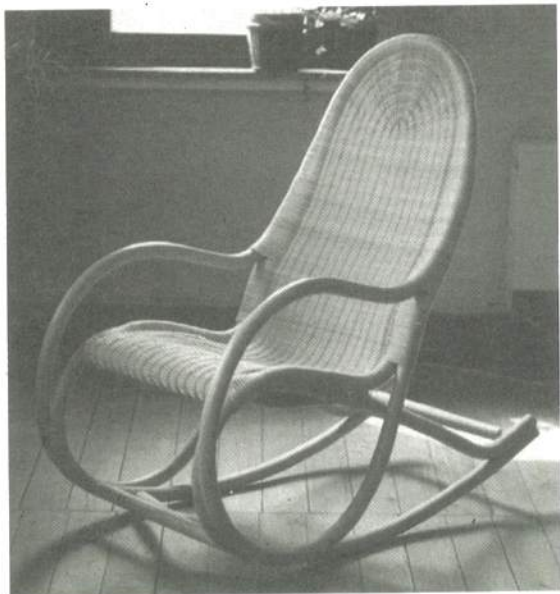
MEESTERSTUKKEN

Elders in dit bulletin kunt u lezen over iemand die haar opleiding is begonnen aan de Fachschule für Korbmacher in Lichtenfels. Hier treft u drie afbeeldingen aan van iemand die haar meestertitel in het vlechten heeft behaald. De foto's zijn gestuurd door Claudia Rieger en zij werd dit jaar Korbflechtmeisterin. Claudia heeft de opleiding in delen gedaan tijdens haar stage en steeds een onderdeel afgesloten, al werkend bij meestermandenmakers. Na haar gezellendiploma heeft ze in Duitsland op allerlei plaatsen gewerkt om tenslotte haar meesterproef af te leggen.

Zo'n meesterproef bestaat uit drie onderdelen: twee verplichte werkstukken en één vrije opdracht. De geblokte wasmand met rabatrand is een verplichte opdracht, evenals de stoel, maar wel naar eigen ontwerp. Het derde onderdeel is naar eigen keuze en hiervoor is rotan als basismateriaal genomen. Helaas is er geen naam bij deze mand, maar een zeer jonge telg zou erin kunnen rusten, maar dat is gissen.

In ieder geval willen we onze donateur Claudia van harte gelukwensen met haar bewezen vakmanschap en haar veel succes toewensen.

Van de redactie

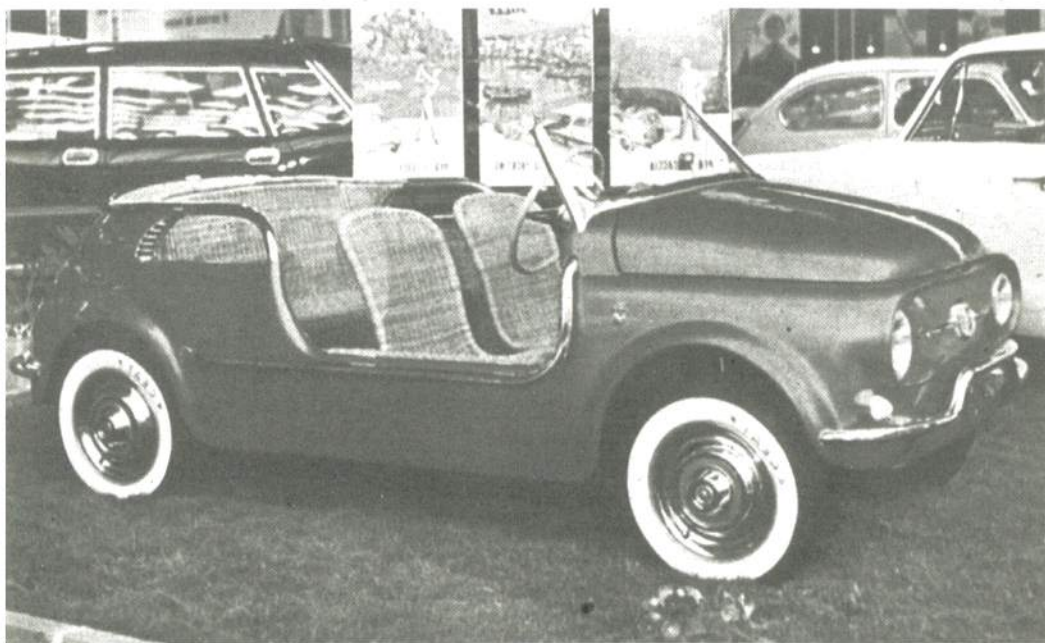
Donateur Marlies Wijnker uit Egmond a/d Hoef stuurde ons onderstaand stukje uit het Noord-Hollands Dagblad van 12 september 1997 met foto van Peter Lodewijks.

**Gelezen
voor u**

Er zijn maar weinig productie-auto/s\waarop zóveel gefantaseerd is door (voornamelijk Italiaanse) ontwerpers als de Fiats 500 en 600. Deze goedkope wagentjes werden op subtiële manier verbouwd tot betaalbare apart ogende, maar toch betaalbare alternatieven voor de massaproducten.

Een van die vele varianten was de Fiat 500 Jolly, een luchtige strandauto met rieten stoelen, bedacht door Ghia. De eerste Jolly op basis van de Nuova 500 uit 1957 had nog een speciale voor- en achterkant en een losse, halve voorruitomlijsting (zie foto). De productiemodellen kregen meer het normale 500-uiteerlijk. Spoedig kwam er ook een versie op basis van de Fiat 600. Hoewel de Jolly een uigespoken open auto was, kon het natuurlijk ook regenen en daartoe was er een (zeer lelijke) linnen kap te koop.

De Jolly was een van de succesvolste varianten op de Fiat 500/600. Ghia bouwde er tot 1960 ongeveer 2.500.

Van donateur Jan Ooms ontving de redactie en brief met een bijgesloten krantenknipsel uit het Nieuwsblad van het Noorden van 1 september '97, geschreven door Corine van Zuthem. De titel van het stuk luidde "Jarige asperine het medicijn van de eeuw". Graag wil ik enkele passages samenvatten en een gedeelte letterlijk weergeven.

Honderd jaar geleden fabriceerde de jonge Duitse chemicus Felix Hoffmann het acetylsalicylzuur, het werkzame deel van asperine. Hoffmann's vader leed aan een ernstige vorm van reuma. Als middel werd salicyl-zuur door de arts voorgeschreven. Het paar-denmiddel had een afschuwelijk bittere smaak en vervelende bijwerkingen. Om zijn vader te helpen besloot Hoffmann het middel te verbeteren. Hij was in dienst van het Bayer-concern. Op 10 augustus 1897 lukte dat.

Hij ontwikkelde acetylsalicylzuur oftewel het asperientje. Door toevoeging van de stof acetyl aan het salicylzuur (een chemische verbinding met het salicine, afkomstig uit de bast van de witte wilg) had het nieuwe product veel minder bijwerkingen. Twee jaar later werd het geregistreerd onder de naam 'Asperine'. Het werd een doorbraak en in korte tijd 's werelds meest gebruikte pijnstillers. Eindelijk was er een antwoord op de grote epidemieën die Europa begin deze eeuw teisterden. In 1900 slaagde Bayer erin van de poeders tabletten te maken met eigen beeldmerk. Dan nu een letterlijke tekst van het artikel met dank aan onze 'verslaggever' uit het noorden.

Eigenlijk begon de geschiedenis van het asperientje al in de Griekse oudheid. Hippocrates, de vader van de geneeskunde, schreef zo'n vierhonderd jaar voor Christus over een brouwsel dat gemaakt werd van de schors van de schietwilg (*Salix alba*). Volgens hem verlichtte het koorts en ook pijn bij bevallingen. In de Middeleeuwen kookten kruidenvrouwtjes de schors van de wilg en gebruikten het bittere aftreksel om koorts te verdrijven. Toen in de late Middeleeuwen straffen kwamen te staan op het geneeskundig gebruik van de wilgenschors, omdat mandenvlechters de wilgen broodnodig hadden als grondstof, raakte het middel echter in de vergetelheid.

De redactie

INFORMATIE CURSUSSEN

- Maartensdijk** Cursussen o.l.v. Jan de Vos.
Voor beginners:
23 en 24 januari '98:
het vlechten van de ronde mand,
7 maart:
het vlechten van de eendenbroedkorf,
14 maart:
het maken van hengsels en oren aan manden.
Voor gevorderden:
8,9 en 10 januari (driedaagse cursus):
het vlechten van de ajourmand,
(tweedaagse cursus):
het vlechten van een gefitste aardappelmand.
Aanmelden voor de cursussen bij Marian van
Voorst, tel. 0346-213746 tussen 18.00 19.00 uur.
- Wilhelminaoord** Wintercursus o.l.v. Arie van 't Hoog.
Half december start een tweemaal vierdaagse
cursus voor gevorderden en vergevorderden.
Deze cursus is volgeboekt.
- IJsselstein** Cursus o.l.v. de heer Vink.
10 donderdagavonden, start 7 jan. '98.
Informatie: tel. 030-6887115.
- Schoonrewoerd** In '98 worden hier verschillende mandenvlecht-
cursussen georganiseerd.
Inlichtingen bij Piet Bogerd,
tel.0347-351532.
- Oterleek** Cursussen o.l.v. José Schilder.
Tweedaagse cursus op vrijdag 27 en
zaterdag 28 februari '98.
Driedaagse cursus op donderdag 26, vrijdag
27 en zaterdag 28 maart '98
Inlichtingen en opgave bij José Schilder,
tel. 072-5744403.
- Zundert** Cursus o.l.v. José Schilder.
Tien woensdagavonden, start 7 januari '98.
Inlichtingen en opgave bij José Schilder.
- Doetinchem** Cursussen o.l.v. Arie van 't Hoog.
Cursus van 5 dinsdagen, start 10 maart '98.
Weekcursussen (5 dagen) met mogelijkheid tot
kamperen.

Week 1: 3 t/m 7 augustus
Week 2: 17 t/m 21 augustus
Week 3: 31 augustus t/m 4 september.
Inlichtingen: tel. 0575-467481.

Dordrecht Driedaagse cursus o.l.v. José Schilder.
Donderdag 4, vrijdag 5 en zaterdag 6 juni '98.
Inlichtingen en opgave bij José Schilder,
tel. 072-5744403.

Viller Zomercursus van 5 dagen: 13 t/m 17 juli '98.
Frankrijk Inlichtingen en opgave bij José Schilder,
tel. 072-5744403.

*Voor overige informatie omtrent mandenvlecht cursussen en
andere lokaties kan men terecht bij Maria Kuijpers,
Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo (Gld.), tel/fax: 0575-467481.*

Werkgroep teen

DE GRIEND IN CULEMBORG

Veel nieuws is er nog niet te vertellen. Zoals verwacht ligt de kopijdatum net voor de oogst. Het blad is ondanks de stevige vorsten in de laatste week van oktober nog niet gevallen. Het wachten is op een buitje met veel wind. Op het moment dat u dit verhaaltje leest zijn de tenen waarschijnlijk al geoogst.

De oogst valt ons tegen, de teen is erg kort gebleven, enkel de Noir de Villaine komt boven de 2 meter uit. Dit komt voornamelijk door de onkruiddruk. Daarnaast is de aanslag goed geweest en dat is belangrijker dan de fysieke opbrengst het eerste jaar.

Volgend jaar zullen er dubbel zoveel uitlopers per stek komen en kan de wilg het onkruid beter beconcurreren. Er zal ook anders actie ondernomen gaan worden, preventief spuiten dus.

Van dat wat oogsten kunnen we onder andere stekken maken om in te boeten daar waar kale plekken zijn ontstaan en verder ruilen we tegen andere soorten, bijvoorbeeld blauw lintje (purpurea) uit Sint Oedenrode. Verder krijgen we nog de beschikking over het Hengelaarsgrauw en het Amerikaantje. De zoektocht gaat nog verder naar meerdere soorten. In Denemarken schijnen nog een paar bijzondere teensoorten te zijn.

In het volgende bulletin volgt een verhaaltje over de oogst met hier en daar wat lengtes en eventueel kilo's, mocht dat relevant zijn.

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de griendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken e.d.
- Het geven van bekendheid aan al deze activiteiten.

Er zijn 3 handboeken bij Wilg & Mand verschenen:

- Het vlechten van ronde manden door A. Westendorp, Ir. W.D.J. Tuinzing en A.D. van 't Hoog. Code R.M.
- Het vlechten van ovale manden door A. Westendorp, Ir. W.D.J. Tuinzing en A.D. van 't Hoog. Code O.M.
- Geriefteen en andere bindmaterialen door Ir. W.D.J. Tuinzing. Code G.T.

Bovengenoemde uitgaven kunt u bestellen o.v.v. de code door

voor code R.M. f 7,50 + f 2,50 porto,

voor code O.M. f 25,- + f 5,- porto,

voor code G.T. f 7,50 + f 2,50 porto

over te maken op giro 821761

t.n.v. Bibliotheek Stichting Wilg & Mand

Bocht 7

1601 JG Enkhuizen.

Na ontvangst van de betaling worden de boeken verzonden.

Het lenen van de boeken uit de bibliotheek van de Stichting

De boeken uit de bibliotheek zijn geïndexeerd en dit is op papier gezet. Voor geïnteresseerden is deze lijst opvraagbaar.

Er zijn een paar voorwaarden aan het gebruik van materiaal uit de bibliotheek:

1. het terugzenden is voor eigen rekening
2. de boeken dienen goed verpakt te zijn
3. het uitleentermijn van de boeken is maximaal 2 maanden.

